УДК 111.852:7.01:94 (930.85)

О. П. Поліщук,
доктор філософських наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
polishchuk.o.p.2015@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1095-8031

МІФОПОЕЗИС ТА ЕСТЕЗИС У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ МИТЦЯ: ФЕНОМЕН ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Розглянуто витоки своєрідності художнього мислення відомої української письменниці Лесі Українки та його найхарактерніші риси. Міфопоезис, виявлений в драмі-феєрії "Лісова пісня", дає змогу назвати його найважливішою рисою світогляду і мислення письменниці. Досліджено роль ранніх років життя цієї людини, як заможної панночки, проведених серед міщан і селян Волині та вказано, що завдяки цьому Лариса Косач, відома під псевдонімом Лесі Українки, долучилася до культурної спадщини українського народу та його естетичної традиції, цінностей, ідеалів та ін. Крім того, вона зацікавилася народним мистецтвом, а ще міфологією і фольклором, побутом і обрядами Волині й Полісся як регіонів України, ставши їх гарним знавцем. Про це свідчить, наприклад, здійснений нею в художньому творі точний опис рідкісного природного явища, яке на Волині і Поліссі називається Перелесником. Крім того, в статті стверджується про вплив ідей гілозоїзму на світогляд, мислення та естетичні спонуки творчості письменниці, як засвідчує авторський текст і фабула її драми-феєрії "Лісова пісня". При аналізі такого явища, як "естетика чудесного", в даному дослідженні також розглянуто зв'язок естетичного і міфологічного компонентів цього художнього твору.

Ключові слова: *Леся Українка, культурна спадщина, "естетика чудесного", художнє мислення, естетична традиція, міфопоетичний світогляд, гілозоїзм, цінності, міфологія.*

Постановка проблеми. Леся Українка – непересічна постать не лише в українській, але й світовій літературі. До того ж, вона виступає досить помітним репрезентантом української культури для представників інших країн, спільнот і культур, насамперед завдяки драмі-феєрії "Лісова пісня". Відтак розгляд наріжних світоглядних й ціннісних уявлень конкретно-історичної спільноти – українців XIX – XX століття, на основі звернення до міфопоезису й естезису у творчості Лесі Українки, на наш погляд, видається актуальним, вимагаючи поглибленого аналізу.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. До аналізу її творчості звертаються представники різних галузей гуманітарного знання, досліджуючи її біографію й спонуки творчості, специфіку авторської манери, ідейно-естетичні засади окремих творів та ін. Так, на багатогранність творчої натури Лесі Українки, її музичний хист і музичні аспекти творчості звернуто увагу Іриною Щукіною. Для письменниці музика – це "світ натхнення, праці, джерело духовної сили і філософської мудрості, особливий утаємничений простір душ", – наголошує дослідниця [1: 4]. Крім того, вона вказує на захоплення Олени Пчілки і Лесі Українки казками й піснями Павла Чубинського ("Труды этнографическо-статистической экспедиции в Юго-Западный край"). Маючи спеціальні музичні знання, Лариса Косач "здійснила унікальні записи мелодій до тих словесних текстів, які на той час уже були зафіксовані іншими фольклористами, і додала нові" [1: 5]. Також увагу письменниці привертали, насамперед, давні обрядові пісні і ліричні пісні, а також волинські обряди, зокрема Купала: "подружжя Квіток організувало і фінансувало фольклористичну експедицію на Лівобережну Україну для запису творів самобутнього, на той час уже зникаючого жанру дум та історичних пісень" [1: 9]. Потужний етичний пафос творів Лесі Українки, як яскравого представника українського неоромантизму, помічено Оксаною Чаплінською [2]. Міфофольклорні джерела зображення морської стихії та особливості їх художньої інтерпретації в творчості Лесі Українки проаналізовано Володимиром Погребенником (твори циклів "Подорож до моря", "З подорожньої книжки") [3]. Крім вітчизняних дослідників, до аналізу творчості Лесі Українки звертаються й іноземні науковці. На наш погляд, доволі незвичним постає факт звернення до творчості українського митця при спробі аналізу слов'янської міфології та її демонічних персонажів. Наприклад, польська дослідниця Агнєшка Левандовська при розгляді специфіки й спонук творчості Валерія Шевчука звертається також до розгляду образу Перелесника, згаданого у драмі-феєрії "Лісова пісня" Лесі Українки [4: 216–217]. До речі, польська дослідниця копітко проаналізувала напрацювання Івана Огієнка, звернувши увагу, що багато українських письменників кінця XIX – початку XX століття зверталися у своїй творчості до мотиву нечистої сили, зокрема Іван Котляревський, Григорій Квітка-Основ'яненко, Тарас Шевченко й Марко Вовчок, Панас Мирний та Іван Нечуй-Левицький, Леся Українка і Борис Грінченко та ін. Крім того, до опису фольклорних і міфологічних мотивів, демонологічних феноменів, вказує польська дослідниця, зверталися й письменники інших періодів: Бенедикт Хмелевський, Стефан Яворський, Самійло Величко, Олекса Стороженко, Наталена Королева, Юрій Липа, Ростислав Єндик, Юрій Андрухович, Валерій Шевчук та ін. Як бачимо, такий мотив у творчості українських митців засвідчує, і в цьому можемо погодитися із Агнєшкою Левандовською, про

© Поліщук О. П., 2018

стійкий інтерес до нього протягом досить тривалого часу. Можна навіть стверджувати про його затребуваність з боку читача, як свідчення інтересу до такої проблематики, що постає прикметною рисою української ментальності чи світогляду мешканців України протягом багатьох років і навіть століть.

Мета і завдання розвідки. Тож прагнемо, як мету цієї розвідки, проаналізувати вплив уявлень гілозоїзму на створення міфологічного інформаційного пласту й демонологічних образів драми-феєрії "Лісова пісня". Це важливо при дослідженні витоків міфопоезису й естезису у творчості Лесі Українки. Крім того, укажемо на цінність зібраних письменницею етнографічно-фольклорних матеріалів для реконструкції світогляду, вірувань, ціннісних орієнтацій, звичаїв і обрядів наших пращурів (зокрема твори "Купала на Волині", "Дитячі гри, пісні й казки", "Колодяженські пісні з рукописного зошита", "Записи в селах Довгополе та Буркут").

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Таке вартує зробити, щоб уникнути поширених на сьогодні і дещо поверхневих уявлень про світоглядно-ціннісні, міфологічні й релігійні (язичницькі) уявлення про світ предків сьогоднішніх мешканців України. Так маємо приклад, коли українській письменниці приписано те, про що не йдеться у її творі (можливо й мимовільно таке здійснено Агнєшкою Левандовською при дослідженні української міфології й звернення до міфологічного субстрату драми-феєрії "Лісова пісня"). Адже читаємо спочатку її твердження про те, що Перелесник – це "спокусник, що заманює гарних дівчат та призводить їх до смерті". Надалі у тексті маємо, що він є "найзліший повітряний дух", а потому авторка вказує таке міркування: "Він відвідує людей, набираючи вигляду близької, коханої людини" [4: 217]. Згодом наводиться вже й цитата із драми-феєрії із описом зовнішності Перелесника. Проте у тексті "Лісовій пісні" Лесі Українки ми не знайдемо ані слова про негативну чи деструктивну функцію Перелесника у людському житті. Українська письменниця уникає в цьому літературно-художньому творі прямих оцінок чи суджень про мешканців лісу або поля, як інших форм життя, тобто форм життя, не схожих на людське. У драмі-феєрії маємо тільки опис Перелесника як гарного хлопця в червоній сорочці із рудим волоссям, блискучими очима та чорними бровами, залицяльника Мавки [5: 38]. Якщо Перелесник й нашкодив людям, то це відбулося не навмисне, а опосередковано – він перетворився на вогняний вихор, намагаючись врятувати перетворену на вербу Мавку, злітаючи з неба "вогненним змієм-метеором" та обійнявши вербу-перевертня [5: 113]. Тобто, Перелесник, як демонічна істота, мешкає у лісі й захищає від знищення інших насельників лісу, демонічних істот-перевертнів. Саме до такої думки мимовільно навертаєшся, прочитавши драму-феєрію. Змальовані в ній письменницею персонажі демонічного плану сприймаються, неначе, паралельна форма життя, із якої контактують селяни Волині й Полісся. Це ніби ще одні "діти матінки-природи", із якими людина стикається і може укласти заповіт, подібно до дядька Лева. І торкається заповіт норм поведінки людини в лісі чи лузі, на річці або озері. Він визначає межу взаємодії між людиною та іншими формами життя, порушення яких карається й приносить кривднику природи болюче покарання: Лукаш має вовкулаком бігати по лісах, його сім'я має бідувати, зрубавши через жадібність заповідного дуба, а Куць й Злидні в цьому їм посприяють. Проте Перелесник розкриває уповні свою демонічну суть, лише захищаючи Мавку від Килини. Несподіваний вогонь, що винищує все до тла, – це крайня форма покарання для людей, бо взимку для погорільця смерть стає наймовірнішою долею, якщо не зглянуться інші люди. Тоді Перелесник не просто захисник істот-перевертнів, як мешканців лісу чи лугу, він постає як невблаганний месник, коли людина зухвало веде себе у ставленні до природи і надмірно відбирає у неї її блага чи кривдить інші форми життя. На такий морально-етичний аспект твору хочеться, передусім, вказати, звернувши увагу на особливості як світоглядно-ціннісних уподобань письменниці, так і народних вірувань краю, змальованого нею у художньому творі. Він засвідчує, на наш погляд, про проробляння Ларисою Косач-Квіткою ідей гілозоїзму при розробці фабули, сюжету драми-феєрії "Лісова пісня". А це робить твір доволі незвичним у багатьох відношеннях, що варто враховувати, як видається, при аналізі персонажів цього твору, зокрема Перелесника.

Виклад основного матеріалу. Гілозоїзм, як світоглядна позиція, притаманна була, наприклад іонійській натурфілософії чи згодом Джордано Бруно й Дені Дідро. Як вчення розроблялась Ральфом Кедвортом в XVII ст. й популяризувалась в XIX ст. при критиці надмірностей механістично-матеріалістичного трактування природи, людини та її місця у Всесвіті. Адже прихильники гілозоїзму вважали, що природа є живою, одухотвореною із початку появи. Тому ними не визнавалася межа між живим і неживим, життя поставало іманентною властивістю природи, матерії. Але таке філософське і наукове вчення продовжувало традицію анімізму. Останній, як варто наголосити, є важливим для міфологізованого світогляду людини доби первісності, релігійних переконань прихильників брахманізму, індуїзму, джайнізму, синтоїзму та ін. Його відголоски знаходимо й у віруваннях мешканців теперішніх земель України в дохристиянський період і його відбитком постають демонічні істоти, як "духи лісу", "духи лугу", "духи водоймищ" – лісовики, мавки, нявки, чугайстри, русалки, водяники, потерчата тощо. Їх згадано у казках, легендах та інших елементах української фольклорної спадщини й міфології.

Звичайно, спроби реконструкції функцій такої демонічної істоти, як Переслесник, по відношенню до людини та її життя в українській міфології, демонології через зведення міркувань різних письменників чи дослідників, які зацікавилися народними казками чи легендами – це лише одна із можливих інтерпретацій, і при ній бажано уникати софістичних прийомів аргументації (інакше виникає ситуація наведена ще у відомому античному софізмі "Еватл": "Все, що ти не втратив, ти маєш. Ти не втратив роги. Отже, ти маєш роги). У творі Лесі Українки при копіткому аналізі тексту можна дійти думки про алюзію, коли Перелесник змальовується рудоволосим і одягненим у червоне. Такі кольори асоціюються із вогнем, а не повітрям. І з неба до Мавки-верби він злітає, змальованим Лесею Українкою в драмі-феєрії "Лісова пісня", у вигляді "змія-метеора", либонь як рідкісний вогняний вихор, спроможний підпалити дерево і все інше на своєму шляху. Враховуючи, як копітко українська миткиня роз'яснює (як авторським текстом, репліками персонажів, так і описами зовнішності демонічних істот або персоніфікованих стихіалій, викликаючи конкретний асоціативний ряд уявлень) ким необхідно вважати Потерчат чи Водяника, Русалку або Куця, Мавку і Лісовика можна припустити, що так само змальовано нею й Перелесника. І якщо оповідок про перших, а ще й відьом, чортів в українському фольклорі чимало, то про останнього чуємо не часто (це досить прикметно). На наш погляд, про Перелесника вона оповідає те, що було закріплене у масовій свідомості "волиняків-поліщуків", з якими вона безпосередньо стикалася із дитинства. Наразі можемо зробити висновок, що Перелесник – це дух-вогняник як мешканець лісу, поля чи лугу в українській міфологічній традиції, а не фантастична істота, намальована уявою й фантазією української письменниці.

Хіба не існує вогняного смерчу? Думаєте, що Лариса Косач-Квітка, услід волинянам-поліщукам, схибила із переказами про Перелесника? Ні, не схибила. Нещодавно в Австралії Кріс Генрі став свідком вогняного торнадо в 2012 р. Професійному режисеру вдалося зафіксувати рідкісне природне явище – тридцятиметровий вогняний вихор при відсутності вітру й видимого джерела вогню. І тривалість його існування сягнула аж до 40 хвилин. Крім того, за час спостереження помічено було ще й два інші схожі вогняні смерчі. (Див.: В Австралії зафіксували вогняний торнадо. – Електр. ресурс. Опубликовано: 18 вересня 2012 р. https://www.youtube.com/watch?v=zmIV7ay4Qco). Таке явище відоме й в Європі як "вогонь диявола", виникаючий, коли висхідний потік теплого повітря, контактує із полум'ям, чи ж, навпаки, провокує його появу. У 2017 р. вогняний смерч пронісся містом Арганіл (Португалія) й отримав назву "ока диявола". (Див.: "Око диявола": португальським містом пронеслося унікальне вогняне торнадо. – Електр. ресурс. Опубліковано: 10 жовтня 2017 р. https://www.youtube.com/watch?v=MDfWFLqMuy0). Цього року поблизу річки Колорадо (США) смерч став вогняним під час лісової пожежі, при цьому firenado, як називають його місцеві жителі, міг ставати й водяним вихором, коли проходив плесом води. (Див.: У США торнадо перетворився у вогняний смерч. – Електр. ресурс: четвер, 19 липня, 2018, 6:10. https://zik.ua/news/2018/07/19/peklo_na_zemli_u_ssha_palaie_strashnyy_vognyanyy_tornado__foto_1369073). Рідкісне видовище привертало увагу людей настільки, що вони не зважали на реальну небезпеку, розглядаючи таке незвичне і рідкісне природне явище. (Хоча вогняний вихор може сягати до п'яти кілометрів у висоту, маючи температуру більше тисячі градусів за Цельсієм).

Уявлення про віщу сопілку теж не вигадано фантазією Лесі Українки, чарівна сопілка – це не плід її авторської уяви. У Звягелі (теперішній Новоград-Волинський Житомирської області) нею записано казку про дивну сопілку. Остання зроблена була мандрівниками із калинового пруту, а калина виросла на могилі безвинно убитої людини – молодшого сина у батьків, забитого завидливим і жадібним старшим братом. Адже молодший брат не заснув на батьківському полі вночі, а вполював незвичного лісового гостя: "веприк з лісу – полум'ям дише, іклами землю пише, копитами загрібає, хвостом слід замітає" [6: 119]. Над хлопцем тишком-нишком похованим убивцею в полі при дорозі виросла чарівна калина – "така хороша, аж гочі бере, літо й зиму на ній і лист, і цвіт, і ягідки, все разом" [6: 119]. З неї ж подорожніми й зроблено було чарівну сопілку, яка викрила вбивцю молодого хлопця. А в драмі-феєрії "Лісова пісня", як пам'ятаємо, із прута з верби, на яку перетворилася Мавка, теж створено сопілку, що грала чарівну мелодію, важливу для Лукаша. Мелодія чарівної сопілки, власне, й покарала його, оскільки захопившись грою і спогадами молодик замерзне на згарищі.

Звернемо також увагу, що драма-феєрія – доволі незвичне означення автором жанру для створеного нею літературно-художнього твору. Проте саме це читаємо вже на першій сторінці "Лісової пісні". Відтак, виникає й інше міркування при копіткому ознайомленні з цим унікальним твором, якщо не розглядати його у форматі love story, як суто сюжет про драматичні колізії із трагічним фіналом стосунків закоханих, чи ж твір із фантастичним, можливо і казковим тлом, подібним до "Мандрів Лемюеля Гуллівера до деяких віддалених країн" Джонатана Свіфта, "Сон смішної людини" Федора Достоєвського, "Ніс" і "Вечори на хуторі поблизу Диканьки" Миколи Гоголя та ін. Фантастична образність важлива таким літературним і фольклорним жанрам, як епос, легенда, казка, алегорія, гротеск, утопія, сатира. Їх єднає протиставлення фантастичного і реального: "Поетика фантастичного пов'язана із подвоєнням світу: митець або моделює власний неймовірний, існуючий за власними законами світ… або

паралельно відтворює два потоки – дійсного та надприродного, ірреального буття" [7: 461]. Також для фантастики важлива й наступна риса – "розробка естетики чудесного, не властивої первісному фольклору" [7: 462]. Тоді чудесне, чарівне слугує додатковим засобом для створення незвичного середовища, тла художнього простору твору, в якому розгортається сюжет.

Але чи дійсно ми стикаємося із "естетикою чудесного", а не міфопоезисом, укоріненим в українській міфологічній традиції, при розробці письменницею фабули, сюжету "Лісової пісні", як драми-феєрії? До речі, важливо пригадати таке пронизливе міркування Мартіна Гайдеггера: "Мислення є прапоезія, яка передує будь-якому віршуванню, так само як і всякому поетичному в мистецтві, оскільки те виходить при творчості в межах сфери мови" [8: 34]. Як пам'ятаємо, ранні роки життя Лариса Косач-Квітка провела на Волині, насамперед Звягельщині на Житомирщині, набувши знань про побут, цінності, вірування, легенди, казки, забобони та ін. селян й міщан цього краю. Велике значення для світогляду майбутньої письменниці мало й захоплення батьків і родини Драгоманових українською культурою, фольклором й обрядами, декоративно-прикладним мистецтвом. Юна панночка частіше спілкувалася із простим людом, ніж із представниками "високоповажного панства", пишаючись своєю вишитою сорочечкою й народним вбранням (треба звернути увагу на кількість фотографій, на яких Ларису Косач бачимо в українському народному костюмі). Так сформувалась неповторність її світогляду й авторського художнього мислення, в якому естезис ніби "йшов рука об руку" з міфопоезисом.

Звичайно, коли говоримо про художнє мислення при "означенні стилістичних особливостей художньої культури певної епохи (наприклад, готики, ренесансу, бароко, класицизму), які обумовлюються низкою причин: світоглядними орієнтаціями і переконаннями людей конкретно-історичної групи, їх естетичними ідеалами й смаками, матеріальним добробутом та багато чим іншим" [9: 66], йдеться про складову, що розроблялася, насамперед, під впливом запитів та цінностей елітарних прошарків суспільства. На маргінесах при цьому залишаються напрацювання інших прошарків конкретної спільноти, які не мали статусу привілегійованих. Хоча у останніх теж відбувалася розробка естетичних ідеалів, цінностей тощо в житті, діяльності, творчості. Враховуючи, що українство тривалий час не було панівною соціальною групою ані на європейських теренах, ані у межах державних утворень, зазнаючи полонізації чи русифікації, його "голос" яскраво "звучав", насамперед, в народних піснях чи танцях, декоративно-прикладному мистецтві, легендах і переказах, казках та міфах, забобонах і демонологічних уявленнях. Українство, якщо зважати на такий пласт його напрацювань, належить до "естетизованих" культур світу, і це означає, що спільнота традиційно підтримувала і підтримує особистостей з "розвинутим естетичним началом в системі життєвих цінностей" [9: 108], що знаходить реалізацію в їхньому мисленні і діяльності.

Прикметною іншою його особливістю постає тяжіння до міфопоезису. В історично-культурному ракурсі міфом і народною міфотворчістю в сприйнятті та оцінці світу, явищ і процесів, в тому числі соціальної дійсності, пропонується своєрідна "образно-понятійна сітка", інологіка чи "а-логіка", наслідком яких стає поява "альтернативної реальності і альтернативної історії" [10: 40–41]. Що у людей різниться мотивація вчинків та логіка дій у залежності від опертя на прагматику й обґрунтування розумом або почуттями, помічала й сама Леся Українка, розрізняючи "логіку розуму" та "логіку почуттів" [11: 263]. Як видається, її інтерес до останньої зумовлювався зацікавленням культурною спадщиною українства, передусім тим, що вирізняло його з-поміж інших народів, але стало швидко втрачатися через зміну способу життя з XIX ст. Проте у такому випадку зауважимо, що цінність для великої історично-конкретної групи людей "логіки почуттів" може свідчити про важливість для них стратегії художнього мислення, і, як наслідок, негативного ставлення до "зневажання відчуттєво-почуттєвого компонента людської природи" [9: 112]. Сформований у XVIII ст. на теренах Європи проект Просвітництва із його націленістю на техніцизм і особливу шанобу до природничих наук, дискурс й прославляння розсудку, меркантилізм і нігілізм, ще не встиг вагомо вплинути у XIX ст. на світогляд, цінності і побут волинських селян й мешканців невеликих міст, у них не було й підстав сильно захоплюватися здобутками античної культури. Тому їм не була притаманна тоді й надмірна раціоналізація мислення, що "має одним із своїх наслідків обезцінення традиції та збіднення життєвого світу" [9: 111]. Їхні ціннісні орієнтації, як видається, були співзвучними до життєвих запитів самої Лариси Косач-Квітки. Крім того, проект Просвітництва популяризував пієтет до дискурсу, абстрактно-понятійного мислення, але стимулював знецінення чуттєвого компонента людського життя: "Культ ratio, примат техніки, сцієнтизм не наснажують і не розвивають людську чуттєвість на засадах гармонії" [10; 9: 110]. Письменницею, як видається, така тенденція була помічена й викликала пересторогу. З цієї причини наприкінці життя, а вона чітко усвідомлювала наближення його фіналу, миткиня й звертається до досвіду ранніх років свого життя, результатом чого стає поява незвичної драми-феєрії. А ще варто пригадати її інтерес до східних культур, зокрема Індії, Персії, Далекого Сходу. Треба вказати, що йдеться насамперед про "групи, що прагнуть на засадах гармонії організовувати і предметне оточення, й середовище буття, …і навіть, внутрішній світ людини" [9: 109]. Українська письменниця переймалася проблемою пошуку гармонії у людському житті, тобто естезис був прикметною рисою її світогляду.

Тому треба враховувати, як видається, міфологію й традиції краю, в якому письменниця народилася й проживала дитиною, як краю незвичного, таємничого (у прямому значенні слова) – місця, що мало давню назву "Чортового лісу" чи "Чорного лісу". Залишки древнього лісу можна розгледіти навіть у XVI ст. на карті Себастьяна Мюнстера в його "Космографії" [12: 37]. Тут зберігалися досить тривко культурні релікти, коли йдеться про елементи духовної культури дохристиянського періоду. А ще треба брати до уваги щире захоплення миткині культурною спадщиною українства та її прагнення зберегти останню для наступних поколінь. Варто звернути увагу, що Леся Українка записувала не тільки слова, а навіть "мотиви" пісень, вважаючи їх цінними для кращого розуміння тексту і мелодії пісні і подальшого дослідження зібраного нею матеріалу, бо "матеріал настільки цікавий, що варто б їх науково обробити" і "по мотивах обрядових пісень можна уважати часом, наскільки є стародавня яка пісня" [13: 29]. Це свідчить не тільки про зацікавленість нею фольклором, а й шанобливе ставлення до української культури загалом і культурної спадщини Волині й Полісся зокрема – побуту, світогляду й вірувань, міфології, а також й її прагнення спонукати дослідників до їх копіткого вивчення.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Тому треба враховувати, що напрацьовані Лесею Українкою матеріали мають не лише музикознавчий, фольклорний, етнографічний, а й етико-естетичний й культурологічний сенс. І ще необхідно зважати на її так звані незакінчені твори, зокрема: "Про козаків", "Замітки з приводу статті "Політика і етика" та ін. Вони потребують повернення із маргінесів дослідницького інтересу при спробі реконструкції світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій письменниці. Лише при поглибленому аналізі ролі гілозоїзму, як світоглядної позиції, можна зрозуміти органічну єдність міфологічного й естетичного компонентів у фабулі, сюжеті її драми-феєрії "Лісова пісня".

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щукіна І. Світ музики Лесі Українки / Ірина Щукіна // Український формат. – 2014. – № 11. – С. 4–9.
2. Чаплінська О. В. Філософія українського неоромантизму : параметри розуміння людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.05 / Чаплінська Оксана Вікторівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2007. – 17 с.
3. Погребенник В. Ф. Міфологічно-фольклорні первні української поетичної мариністики другої половини XIX – початку XX століття / В. Ф. Погребенник // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2011. – Вип. XXIV. – Ч. 2. – С. 14–26.
4. Левандовська А. Демонологічні мотиви та образи в романі Валерія Шевчука Дім на горі Lewandowska A. Demonologiczne motywy i obrazy w powieĝci Walerija Szewczuka Dom na wzgórzu / Агнєшка Левандовська // STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA. – Vol. VI, 2018. – Pp. 215-223. – DOI: 10.14746/sup.2018.6.26.
5. Леся Українка Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х діях ; передмова Олени Поліщук / Українка Леся. – Новоград-Волинський : ФОП Гембарський О. П., 2018. – 192 с.
6. Леся Українка Казка про дивну сопілку / Українка Леся // Зібрання творів у дванадцяти томах. – Т. 9. – Записи народної творчості. – Пісні, записані з голосу Лесі Українки. – Київ, 1977. – С. 119–121.
7. Фантастика // Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – М., 1987. – С. 461–463.
8. Хайдеггер М. Изречение Анаксимандра // Разговор на проселочной дороге : [сборник] / Мартин Хайдеггер ; Пер. с нем. – М., 1987. – С. 28–68.
9. Поліщук О. П. Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс : [монографія] / Олена Поліщук. – Київ : Парапан, 2007. – 207 с.
10. Polishchuk O. Mythopoesis i mitologizacja jako fenomeny współczesnej kultury / Olena Polishchuk // Mitologizacja kultury w polskiej i iberyjskiej twórczości artystycznej. – Zielona Góra, 2015. – S. 33–42.
11. Леся Українка Замітки з приводу статті "Політика і етика" / Українка Леся // Зібрання творів у дванадцяти томах. – Т. 8. Літературно-критичні та публіцистичні статті. – Київ, 1977. – С. 253–267.
12. Поліщук О. П. Міфологічні імперативи культуротворчості: таємниці Древлянської землі та їх вплив на світобачення Лесі Українки / О. П. Поліщук, А. О. Поліщук // Культуротворчість в системі сучасної гуманітаристики: матеріали І-ї Всеукр. наук.-практ. міждисциплінарної Інтернет-конф. 16 лютого 2017 р. – К., Дніпро, Слов'янськ, 2017. – С. 35–38.
13. Леся Українка. Купала на Волині / Українка Леся // Зібрання творів у дванадцяти томах. – Т. 9. – Записи народної творчості. – Пісні, записані з голосу Лесі Українки. – Київ, 1977. – С. 9–29.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Shchukina I. Svit muzyky Lesi Ukrainky [World of Music by Lesia Ukrainka] / Iryna Shchukina // Ukrainskyi format [Ukrainian Form]. – 2014. – № 11. – S. 4–9. – In Ukrainian.
2. Chaplinska O. V. Filosofiia ukrains'koho neoromantyzmu : parametry rozuminnia liudyny [Philosophy of Ukrainian Neo-Romanticism: the Parameters of Human Understanding] : avtoref. dys. … kand. filosof. nauk : spets. 09.00.05 / Chaplinska Oksana Viktorivna ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyiv, 2007. – 17 s. – In Ukrainian.
3. Pohrebennyk V. F. Mifolohichno-folklorni pervni ukrainskoi poetychnoi marynistyky druhoi polovyny KhIKh – pochatku KhKh stolittia [Mythological and Folk Basics of Ukrainian Poetic Marinistics of the Second Half of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries] / Pohrebennyk V. F. // Aktual'ni problemy slovianskoi filolohii [Actual Issues of Slavic Philology]. – 2011. – Vyp. XXIV. – Ch. 2. – S. 14–26. – In Ukrainian.

4. Lewandowska A. Demonologiczne motywy i obrazy w powieĝci Walerija Szewczuka Dom na wzgórzu [Demonological Motives and Images in the Novel House on the Mountain by Valery Shevchuk] / Ahnieshka Levandovska // STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA. – Vol. VI, 2018. – Pp. 215–223. – DOI : 10.14746/sup.2018.6.26. – In Ukrainian.
5. Lesia Ukrainka Lisova pisnia [Forest Song] : drama-feieriia v 3-kh diiakh ; peredmova Oleny Polishchuk / Ukrainka Lesia. – Novohrad-Volynskyi : FOP Hembarskyi O. P., 2018. – 192 s. – In Ukrainian.
6. Lesia Ukrainka Kazka pro dyvnu sopilku [A Fairy Tale about a Funny Pipe] / Ukrainka Lesia // Zibrannia tvoriv u dvanadtsiaty tomakh [Collected Works in Twelve Volumes]. – T. 9. – Zapysy narodnoi tvorchosti. Pisni, zapysani z holosu Lesi Ukrainky. – Kyiv, 1977. – S. 119-121. – In Ukrainian.
7. Fantastyka [Fantasy] // Lyteraturnyi entsyklopedycheskyi slovar' [Literary Encyclopedic Dictionary] / Pod obshch. red. V. M. Kozhevnykova, P. A. Nykolaeva. – M., 1987. – S. 461–463. – In Russian.
8. Khaidehher M. Yzrechenyie Anaksymandra [Saying Anaximander] // Razghovor na proselochnoi dorohe [Talk on the Country Road] : [sbornik] / Martyn Khaidehher ; Per. s nem. – M., 1987. – S. 28–68. – In Russian.
9. Polishchuk O. P. Khudozhnie myslennia : estetyko-kulturolohichnyi dyskurs [Artistic Thinking: Aesthetical and Cultural Discourse] : [monohrafiia] / Olena Polishchuk. – Kyiv : Parapan, 2007. – 207 s. – In Ukrainian.
10. Polishchuk O. Mythopoesis i mitologizacja jako fenomeny współczesnej kultury [Mythopoesis and Mythologizing as Phenomenon of Contemporary Culture] / Olena Polishchuk // Mitologizacja kultury w polskiej i iberyjskiej twórczości artystycznej. – Zielona Góra, 2015. – S. 33-42. – In Polish.
11. Lesia Ukrainka. Zamitky z pryvodu statti "Polityka i etyka" [Notes on the article "Politics and Ethics"] // Zibrannia tvoriv u dvanadtsiaty tomakh [Collected Works in Twelve Volumes]. – T. 8. – Literaturno-krytychni ta publitsystychni statti. – Kyiv, 1977. – S. 253–267. – In Ukrainian.
12. Polishchuk O. P. Mifolohichni imperatyvy kulturotvorchosti: taiemnytsi Drevlianskoi zemli ta yikh vplyv na svitobachennia Lesi Ukrainky [Mythological Imperatives of Cultural Creativity : the Secrets of the Drevlyan Land and Their Influence on Lesya Ukrainka's Worldview] / O. P. Polishchuk, A. O. Polishchuk // Kulturotvorchist v systemi suchasnoi humanitarystyky : materialy I-yi Vseukr. nauk.-prakt. mizhdystsyplinarnoi Internet-konf. 16 liutoho 2017 r. – K., Dnipro, Sloviansk, 2017. – S. 35-38. – In Ukrainian.
13. Lesia Ukrainka Kupala na Volyni [Customized of Kupala in Volhynia] / Ukrainka Lesia // Zibrannia tvoriv u dvanadtsiaty tomakh [Collected Works in Twelve Volumes]. – T. 9. – Zapysy narodnoi tvorchosti. – Pisni, zapysani z holosu Lesi Ukrainky. – Kyiv, 1977. – S. 9–29. – In Ukrainian.

Полищук Е. П. Мифопоэзис и эстезис в творчестве художника: феномен Леси Украинки.

Рассмотрены истоки своеобразия в художественном мышлении известной украинской писательницы Леси Украинки и его характерные черты. Мифопоэзис в драме-феерии "Лесная песня" позволил указать на него как важнейшую черту мировоззрения и мышления писательницы. Рассмотрена роль ранних лет ее жизни, проведенных среди мещан и крестьян Волыни как представителя состоятельных людей, и указано, что благодаря этому Лариса Косач, известная под псевдонимом Леси Украинки, смогла постичь культурное наследие украинского народа и его эстетическую традицию, ценности, идеалы и т.д. Кроме того, она заинтересовалась народным искусством, а еще мифологией и фольклором, бытом и обрядами Волыни и Полесья как регионов Украины, став их хорошим знатоком. Об этом свидетельствует, например, осуществлённое ею в художественном произведении точное описание редкого природного явления, которое на Волыни и Полесье называется Перелесником. Кроме того, в статье утверждается о влиянии идей гилозоизма на мировоззрение, мышление и эстетические стимулы творчества писательницы, как показывает рассмотрение авторского текста и фабулы ее драмы-феерии "Лесная песня". При анализе такого явления как "эстетика чудесного" в данном исследовании проанализирована также связь эстетического и мифологического моментов в этом художественном произведении.

Ключевые слова: *Леся Украинка, культурное наследие, "эстетика чудесного", художественное мышление, эстетическая традиция, мифопоэтическое мировоззрение, ценности, гилозоизм, мифология.*

Polishchuk O. P. The Aesthetic and Mythological Components in the Creative Heritage of the Artist: the Phenomenon of Lesya Ukrainka.

The research deals with the origins of artistic thinking by Lesia Ukrainka and its most characteristic features. The key material of the research deals with a special literary work, known as drama-fairy "Forest Song" by this famous Ukrainian writer. Discourse analysis is used as the scientific method. The results obtained that the author's inspiration from myth in this drama makes it possible to point out it as the important feature of the writer's outlook and thinking. The article considers the role of the early years in the life of this person as a prosperous young woman who was conducted among the townspeople and peasants of Volhynia and stated that due to Larisa Kosach, who is known under the pseudonym Lesya Ukrainka, joined the cultural heritage of the Ukrainian people and their aesthetic tradition, values, ideals, etc. In addition, she became interested in Ukrainian folk art, as well as mythology and folklore, life and customs of Volhynia and Polissya as Ukrainian regions, becoming their good connoisseur. This is evidenced, for example, by an accurate description of a rare

natural phenomenon, which, in Volhynia and Polissya, is called Flute. The writer shows herself as a thoughtful researcher of the worldview, beliefs and demonological representations of the inhabitants at this Ukrainian cultural region. The conclusions are made that the article argues about the influence of philosophical ideas of gilozoicism on the worldview, thinking and aesthetic impulses of the writer's work, as evidenced by the author's text and the plot of her drama-fiction "Forest Song". In this study a phenomenon of "aesthetics of the miraculous" is analysed. The connection between the aesthetic and mythological moments of this artistic work is analysed too.

Key words: *Lesya Ukrainka, cultural heritage, "aesthetics of the miraculous", artistic thinking, aesthetic tradition, mythopoetic worldview, gilozoicism, values, mythology.*